

■ Στους Καθηδρικούς Ναούς τῶν Φυλακῶν

Ἡ Ἀνάσταση στὰ Ρουμανικὰ κομμουνιστικὰ μπουντρούμια*

«Όταν ὅλη ἡ φυλακὴ ἔψελνε «Χριστὸς Ἀνέστη!»,
οἱ ἀστυνομικοὶ μᾶς ἔβριζαν, μᾶς ἔδερναν μὲ λαστούς,
ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ἐμεῖς ψέλναμε! Καὶ ὁμως ἐκεῖ ἐξοῦσα
μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ ἔνταση τὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως...»

Ἀρχικὰ μία σύντομη διευκρίνιση: Ἀφοῦ τὸ ἔτος 1945 τὰ Ρωσικὰ στρατεύματα κατοχῆς ἐγκατέστησαν καὶ στὴν Ρουμανία τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα στὴν ἐξουσία, ἀκολούθησε μέχρι τὸ ἔτος 1965, μιὰ ἄνευ προηγούμενου *πολιτικὴ κάθαρση*.

Ὅλα τὰ σημαντικὰ πρόσωπα τῆς πολιτικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς βρέθηκαν, γιὰ τοῦλάχιστον 5 χρόνια, γιὰ «ἀναμόρφωση» στὶς κομμουνιστικὲς φυλακές.

Ἀνάμεσά τους πολλοὶ ἀρχιερεῖς, οἱ περισσότεροὶ ἱερεῖς (πάνω ἀπὸ 800 μόνο στὶς φυλακὲς Ἀϊοῦδ!), καθηγητὲς πανεπιστημίου, μοναχοὶ καὶ μοναχές.

Κατὰ τὴν Κομμουνιστικὴ περίοδο δὲν μπορούσε κανεὶς νὰ μιλήσει γιὰ τὰ γεγονότα αὐτά, παρὰ μόνο σὲ πολὺ ἔμπιστα ἄτομα.

Σήμερα, οἱ μαρτυρίες ἐκείνων ποὺ ἐπιβίωσαν τῶν γεγονότων μᾶς ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μετατρέψει καὶ τὰ χειρότερα βάσανα σὲ Μαρτυρία Πίστεως.

* * *

(*) Περιοδ. «Ἐνοριακὴ Εὐλογία», ἀριθμ. τεύχους 188/Ἀπρίλιος 2018, σελ. 158-163: π. Ἡλίας Ι. Φρατσέας ἀπὸ τὸ Vasilică Militaru, Biserica din temniță. Mărturisire și jertfă creștină în închisorile comuniste - România 1948 - 1964 (Ἡ Ἐκκλησία στὴν φυλακὴ. Μαρτυρία καὶ χριστιανικὴ θυσία στὶς κομμουνιστικὲς φυλακὲς - Ρουμανία 1948 -1964), Ἐκδ. Vicovia, 2008, σελ.172-178. ● Ἐπιμέλ. ἡμετ.

«**Ἐὰν** δὲν ὑπάρχει Ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, τότε λοιπὸν οὔτε ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε... **Ἐὰν** ὅμως ὁ Χριστὸς δὲν ἀναστήθηκε, εἶναι χωρὶς πραγματικὸ περιεχόμενο καὶ χωρὶς νόημα τὸ κήρυγμά μας, ἀλλὰ καὶ ἡ πίστη σας... ἀκόμη εἶστε βυθισμένοι στὶς ἀμαρτίες σας... **Ἀλλὰ** τώρα ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ἐγένε ἀπαρχὴ τῆς Ἀναστάσεως καὶ τῶν ἄλλων νεκρῶν» (Α΄ Κορ. ιε΄ 13-20).

Ἡ Ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως, τὸ κορυφαῖο γεγονὸς τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν χριστιανῶν, ἑορταζόταν καὶ ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους. **Οἱ** ἐν ἐνεργείᾳ Χριστιανοὶ γνωρίζουν καλὰ τὶς ξεχωριστὲς ἐμπειρίες, τὰ ξεχωριστὰ βιώματα ποὺ αἰσθάνονται κατὰ τὴν περίοδο τῆς καταπόνησης τοῦ σώματος καὶ τῆς μετανοίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Νηστείας τοῦ Πάσχα.

Γιὰ πολλοὺς θεοσεβούμενους Χριστιανοὺς ἡ Ἀνάσταση τοῦ Σωτῆρος φέρνει συνάμα καὶ τὴν ἀνάσταση τῶν ψυχῶν τους.

Καταλαβαίνετε τότε λοιπὸν, πόσο βαθιὰ βίωσαν τὴν Ἑορτὴ αὐτοὶ οἱ φυλακισμένοι στὶς κομμουνιστικὲς φυλακὲς, ὅπου κατὰ τὴν περίοδο 1948-1964 βρισκόταν ὅλη ἡ ἀφρόκρεμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ πολιτισμικῆς *κουλτούρας*, καὶ οἱ ὅποιοι διατηροῦσαν μονάχα μία ἐλπίδα: τὴν πίστη τους, ὅτι καὶ οἱ ψυχὲς τους θὰ ἀναστηθοῦν, ὅπως ὁ Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν.

Ὑπάρχουν δύο εἶδη ἀναστάσεως. **Μία** ἀνάσταση τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν σωματικὴ ζωὴ, ὅταν ὁ Χριστιανὸς ἀνεβαίνει κάποια σκαλοπάτια τῆς τελειότητας. **Ἡ** ἄλλη ἀνάσταση εἶναι ἐκείνη ποὺ μᾶς ἔχει ὑποσχεθεῖ μετὰ τὴν τελευταία Δίκη. **Ὅποιος** ὅμως ἀξιῶνεται νὰ ἀναστηθεῖ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν σώματι ζωῆς του, ἐκεῖνος παραμένει ἀναστημένος καὶ μετὰ τὸν σωματικὸ του θάνατο.

* * *

● **Μετὰ** ἀπὸ μιὰ πραγματικὴ ἑβδομάδα τῶν παθῶν, κατὰ τὴν διάρκεια δηλαδὴ τοῦ δικαστηρίου στὴν πόλη Κλούζ, καὶ μὲ τὴν ἀνακοίνωση τῆς ποινῆς ἀκριβῶς τὸ Μεγάλο Σάββατο, ἡ Ἀσπαζία Ὅτσελ εἶχε μιὰ στιγμὴ μεγάλης ψυχικῆς χαρᾶς.

«Σὰν ἀπάντηση στὴν θλίψη καὶ στὴν ἀνησυχία μου ἄρχιζαν νὰ χτυποῦνε οἱ καμπάνες τοῦ ὀρθοδόξου μητροπολιτικοῦ ναοῦ ποὺ βρισκόταν ἀπέναντι ἀπὸ τὸ δικαστήριον. **Μετὰ** ἀπὸ τὸ πρῶτον καὶ ἡχηρὸν χτύπημα,

ξέσπασε ένα χαρμόσυνο “Χριστὸς Ἀνέστη!”. **Ἦ**ταν οἱ ἱερεῖς ποὺ ἔψελναν μὲ τὶς ὠραίες τους φωνές. **Ἀ**πὸ ἐπανάληψη σὲ ἐπανάληψη τὸ “Χριστὸς Ἀνέστη!” ἀγκάλιασε ὀλόκληρη τὴν φυλακὴ. **Ἐ**νισχυμένο δὲ συγκλονιστικά, ὁ ὕμνος ἀνέβαινε ἀπὸ τὴν φυλακὴ πρὸς τὸν ξάστερο οὐρανὸ κἀνοντας νὰ δονηθεῖ ἐκείνη ἡ ἅγια νύχτα τῆς Ἀναστάσεως τῆς ἀνοιξῆς τοῦ ἔτους 1949»¹.

• **Ἐ** δὲ Τράϊαν Ποπέσκου μᾶς περιγράφει τὴν ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἔτους 1949 στὶς φυλακὲς τῆς πόλεως Πιτέστι.

Πέρασαν τὴν Μεγάλὴ Ἑβδομάδα μὲ εὐλάβεια, μὲ ἡσυχία καὶ μὲ ψυχικὴ ἡρεμία:

*«Καὶ ἔφθασε ἡ νύχτα τῆς Ἀναστάσεως. Συγχρόνως μὲ τοὺς χτύπους τῶν καμπανῶν ποὺ ἤχοῦσαν μέχρι σ’ ἐμᾶς, ἄρχιζαν νὰ ἐμφανίζονται ἀναμμένες λαμπάδες στὴν ὁδὸ, πέρα δηλαδὴ ἀπὸ τὰ σπίτια ποὺ ἦταν κολλημένα στοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς. **Ἦ** εἰκόνα αὐτῆ, ἡ ὁποία γιὰ μᾶς ἔπαιρνε πελώριες διαστάσεις, ἀποκοτοῦσε ὁμως καὶ τὴν σημασία πνευματικοῦ μηνύματος. **Ἦ**ταν ἓνα μῆνυμα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ δὲν μᾶς εἶχαν ξεχάσει καὶ οἱ ὅποιοι –ἔτσι θέλαμε νὰ πιστεύουμε– βρῖσκονταν ψυχικὰ μαζί μας. **Μ**πορέσαμε νὰ τοὺς ἀπαντήσουμε μονάχα μὲ ἓνα “Χριστὸς Ἀνέστη!” ποὺ ἀκούγονταν στὴν ἀρχὴ διστακτικά, ἔπειτα ἐπαναλαμβανόταν καὶ ἀπὸ ὅλες σχεδὸν τὶς 800 φωνὲς τῆς φυλακῆς. **Κ**άποιος παρατηρητὴς ἐκείνων τῶν στιγμῶν, θὰ τὶς συνέκρινε μὲ τὸ ἐκκλησίασμα κάποιου τεράστιου καθεδρικοῦ ναοῦ, ὅπου τὰ ἑκατοντάδες κεριὰ τοῦ δρόμου μαζί μὲ τὶς ψαλμωδίες μᾶς ἐσήμαιναν τὴν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, “θανάτω θάνατον πατήσας”. **Ἐ**λα ἐσεῖοντο: ὁ ἀέρας, τὰ παράθυρα, οἱ πόρτες, ἀλλὰ κυρίως οἱ καρδιές μας, χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ φανταστοῦμε τὴν καταστροφὴ ποὺ θὰ ἐρχόταν σύντομα ἐπάνω μας. **Ἐ**ταν ἡ ἡσυχία βασιλεὺς ξανά, ὁ στρατιώτης τῆς βάρδιας ψιθύρισε “Ἀληθῶς Ἀνέστη!”»².*

• **Ἐ** Δημήτρης Μπορδεγιάννου μᾶς περιγράφει τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 1949 στὸ κελί 18.

1. spazia Oțel Petrescu, Stigat-am către Tine, Doamne...(Κύριε πρὸς Σὲ ἐκέκραξα...), Ἐκδ. Bunavestire, Βουκουρέστι, 2000, σελ. 135.

2. Traian Popescu, Experimentul Pitești (Τὸ πείραμα τοῦ Πιτέστι), Ἐκδ. Criterion, Βουκουρέστι, 2005, σελ. 65-66.

«Τὴν περίοδο ἐκείνη ἐπιτρεπόταν ἀκόμη στοὺς συγγενεῖς νὰ στέλνουν δέματα στοὺς φυλακισμένους. Ἀλλὰ κατὰ τὰ ἔτη 1948 καὶ 1949 σπάνια ἐπιτρεπόταν. Ἐνας συγκάτοικός του στὸ κελί ἔλαβε ὁμως μὲ πλάγιους τρόπους ἕνα δέμα μὲ φαγητὰ ἀπὸ τὸ σπίτι του, ποὺ ζύγιζε περίπου 10 κιλά. Ἀπὸ τὸ δέμα αὐτὸ ἀπήλαυσαν ἀπὸ κάτι ὅλοι οἱ καταδικασμένοι φοιτητὲς στὰ ἀναγκαστικὰ ἔργα καὶ σὲ βαριά καταδίκη. Ἡ ποσότητα γιὰ τὸν καθένα ἦταν, βεβαίως, μηδαμινή, ἀλλὰ μὲ ἐντυπωσιακὰ ψυχικὰ ἀποτελέσματα. Καὶ γιὰ νὰ καταλάβει κανεὶς τὸν τρόπο ποὺ μοιράστηκαν τὰ τρόφιμα, ἀρκεῖ νὰ ποῦμε γιὰ παράδειγμα ὅτι τὸ κάθε ἀγὸ μοιράσθηκε σὲ ...24 μερίδες(!), μαζὶ μὲ ἕνα κομματί ἀπὸ κόκκινο τσόφλι ὡς σύμβολο τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναστάσεως! Τὸ δέμα περιλάμβανε ἐπίσης καὶ πρόσφορα γιὰ ἀντίδωρο, μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ Ἁγίου Πάσχα»³.

● Ὁ Γρηγόριος Καραῖα μᾶς ἐξιστορεῖ τὴν ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἔτους 1950 στὴν φυλακὴ Γαλάτα τοῦ Ἰασίου.

Ἐνας καθολικὸς ἱερέας ἔκανε τὴν τελετὴ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι καταδικασμένοι τοῦ ἔδιδαν τὶς Ἀναστάσιμες ἀπαντήσεις κατὰ τὴν διάρκειά της.

«Βασίλευε πάντως τόση πνευματικότητα στὸν τόπο ἐκεῖνο, ὥστε ἀκόμη καὶ οἱ φύλακες παρακολούθησαν τὴν τελετὴ μὲ ἀπόλυτη ἡσυχία, στηριζόμενοι μὲ τοὺς ἀγκῶνες τους στὸ παράθυρο. Ἦταν μία λυπητερὴ Ἀνάσταση, ἀλλὰ μὲ βιωματικὸ αἶσθημα, τὸ ὁποῖο δὲν συνάντησα πλέον πολλὲς ἄλλες φορὲς στὴν ζωή μου...»⁴.

● Ὁ πατὴρ Δημήτριος Μπεζάν γράφει γιὰ τὴν Ἀνάσταση στὶς φυλακὲς τῆς πόλης Αἰοῦδ.

«Φανταστεῖτε πῶς περνούσαμε ἐμεῖς τὸ Πάσχα! Ὅταν ὅλη ἡ φυλακὴ ἔψελνε “Χριστὸς Ἀνέστη!”, οἱ ἀστυνομικοὶ μᾶς ἔβριζαν, μᾶς ἔδερναν μὲ λοστούς, ἀλλὰ παρ’ ὅλα αὐτὰ ἐμεῖς ψέλναμε! Καὶ ὁμως ἐκεῖ ἐζοῦσα μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ ἔνταση τὴν χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως... Ὁ διευθυντὴς τῆς φυλακῆς ἦταν ἐκεῖνος ποῦ διέταζε τοὺς φύ-

3. Dumitru Bordeianu, Mărturisiri din mlaștina disperării (Ἐξομολογήσεις ἀπὸ τὸ βουρκο τῆς ἀπελπισίας) Ἐκδ. Scara, Βουκουρέστι, 2001, σελ. 101-102

4. Grigore Caraza, Aiud însângerat (Ματωμένο Αἰοῦδ), Ἐκδ. Conta, Piatra Neamț, 2007, σελ. 44.

λακες: “**Δέρνετέ τους, βρέ! Δεν βλέπετε ότι αυτοὶ εἶναι χριστιανοί;**”»⁵.

• **Ἡ** ἑορτὴ τῆς Ἀναστάσεως εἶχε εἰδικὸ χαρακτῆρα στὰ μο-
λυβδορυχεῖα. **Ἐ**κεῖ ἀποσπᾶσθηκε ἓνα μέρος τῶν φυλακισμένων
τῶν φυλακῶν, οἱ ὁποῖοι **ἦσαν ἱκανοὶ γιὰ ἐργασία.**

Ἡ ἐργασία στὰ ὀρυχεῖα παρεῖχε στοὺς φυλακισμένους τὸ πλεο-
νέκτημα κάποιας ἐλευθερίας στὶς γαλαρίες ὀρυχείου, διότι ἀπὸ
ἐκεῖ δὲν μποροῦσαν νὰ ξεφύγουν. **Γ**ι’ αὐτὸ τὸν λόγο καὶ οἱ περισ-
σότερες μαρτυρίες γιὰ τὴν Ἀνάσταση στὰ ὀρυχεῖα, ἀναφέρονται
κατὰ τὴν περίοδο αὐτῆ τῶν ἐτῶν 1950-1954.

Βρῆκα κάποιες διηγήσεις γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς Ἁγίας Ἀναστά-
σεως τοῦ ἔτους 1951, τὴν ὁποία ἔζησαν ἐκεῖνοι ποὺ βρίσκονταν
στὴν νυκτερινὴ βάρδια στὸ ὀρυχεῖο τῆς Μπάια Σπρίε.

Ἰδοὺ ὀρισμένοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θυμῆθηκαν ἐκεῖνες τὶς στιγ-
μές: ὁ πατὴρ Ἰουστὶν Πίρβου, ὁ π. Νικολάε Γρεμπέnea, ὁ πιλότος
Βασίλε Μπόάρου, καὶ ὁ ἰατρὸς Φλορὶν Στρέζνικου.

Ἡ τελετὴ ἐγίνε σ’ ἓνα μεγαλύτερο σπήλαιο, ποὺ ὁμοίαζε μὲ
καθεδρικὸ ναό, καὶ βρισκόταν 560 μ. κάτω ἀπὸ τὸ ἔδαφος. **Δ**η-
μιουργήθηκε ἀρχικὰ ἓνας μεγάλος σταυρὸς ἀπὸ δοκάρια. **Α**ὐτο-
σχεδιάσθησαν καὶ «καμπάνες» ἀπὸ τὰ διαφόρων μεγεθῶν γεω-
τρύπανα, ποὺ κρεμάσθησαν μὲ χοντροὺς σπάγγους. **Ἦ**ταν δὲ
χτύπησαν οἱ «καμπάνες» συγκεντρώθηκαν οἱ φυλακισμένοι ἀπὸ
ὅλες τὶς σήραγγες τοῦ ὀρυχείου, ἀπὸ ὅλους τοὺς τόπους ἐργασίας.

Τὴν συνοδεία τῶν περίπου 20 ἱερέων καὶ διακόνων, Ὁρθοδό-
ξων καὶ Ἑλληνόρυθμων, ἀποτελοῦσαν ὁ π. Βασίλε Ἀντάλ, ὁ π.
Ἰουστὶν Πίρβου, ὁ διάκονος Θεόδωρ Μπέζ, ὁ π. Νικόλαε Γρεμπέ-
nea, ὁ π. Σεμπασιὰν Ποπέσκου, ὁ π. Λαζάρουβ, ὁ π. Κωστάκε καὶ
ἄλλοι.

Μονάχα ὁ π. Ἀντάλ φοροῦσε σὰν ἐπιτραχήλιο μιὰ μεγάλη
σπιτικὴ ἄσπρη πετσέτα. **Ἦ**λοι οἱ ὑπόλοιποι φοροῦσαν τὶς φόρ-
μες προστασίας.

Κατὰ τὸ κάλεσμα τοῦ ἱερέως Ἀντάλ «**Δεῦτε λάβετε φῶς!**», στὴν
θέση τῶν κεριῶν, οἱ φυλακισμένοι πιστοὶ χρησιμοποίησαν τὶς
λάμπες μὲ ἀνθρακασβέστιο. **Ἦ** διάκονος Μπέζ εἶχε ἐξαιρετικὴ
μνήμη καὶ ἔτσι μὲ τὴν βοήθειά του τελέσθηκε μιὰ σχεδὸν ὀλοκλη-
ρωμένη Ἀκολουθία. **Α**πὸ ὅλα τὰ στήθη ἀντηχοῦσε τὸ «**Χριστὸς
Ἀνέστη!**» καὶ τὸ «**Ἀληθῶς Ἀνέστη!**». **Τ**ὴν Ἀκολουθία τὴν παρα-

5. Preot Dimitrie Bejan, Bucuriile suferinței (Οἱ χαρὲς στὸ νὰ ὑποφέρετε), Hârlău,
Iași, 20002, σελ. 88.

κολούθησαν όλοι γονατιστοί. Στὸ τέλος όλοι οί φυλακισμένοι έλαβαν άντίδωρο, τὸ όποίο είχαν προετοιμάσει.

«Πιστεύώ ότι ποτὲ άλλοτε δὲν άντήχησε καλύτερα τὸ «Χριστὸς Άνέστη!» καὶ πιστεύώ επίσης ότι ποτὲ άλλοτε μιὰ λειτουργία δὲν έγινε καλύτερα άποδεκτὴ άπὸ τὸν Θεό»,

μαρτυρεῖ ό π. Ίουστίν Πάρβου⁶.

● **Ό** ιερέας Λίβιου Μπρανζᾶς βίωσε τὴν Άνάσταση στὴν μοναξιά τοῦ άνακριτικοῦ κελιοῦ τῶν φυλακῶν τῆς Όράντεα.

Τὴν 19ῃ Άπριλίου τοῦ 1952 αὐτὸς σημειώνει:

«Αἰσθάνομαι στὰ βάθη μου τελείως άλλος ... Ἡ ψυχικὴ αὐτὴ προσωπικὴ άνάσταση λαμβάνει χώρα άκριβῶς στὶς ἡμέρες αὐτὲς τῆς έορτῆς τῆς Άναστάσεως τοῦ Κυρίου»⁷.

● **Ό** ἴδιος ό πατὴρ Μπρανζᾶς μᾶς περιγράφει τὴν νύχτα τῆς Άναστάσεως στὸ όρυχεῖο Κάβνικ.

Τὰ γεωτρύπανα καὶ εκεί, όπως στὴν Μπαΐα Σπρίε, χρησιμοποιήθηκαν σὰν καμπάνες.

«Αὐτὲς εἶναι οί καμπάνες τοῦ όρυχείου! Δὲν άκουσα ποτὲ πιὸ ἠχηρὸ πιὸ συγκλονιστικὸ κωδωνισμό. Όλα σὲ ζαλίζουν. Δὲν λείπει τίποτε άπὸ τὴν μεγαλοπρέπεια αὐτῆς τῆς Άγίας Νύχτας: φῶτα, ψαλμοί, καμπάνες... Όποιος βίωσε παρόμοια νύχτα πρέπει νὰ έγινε διαφορετικὸς άνθρωπος! Έδῶ, στὸ βάθος αὐτῆς τῆς κατακόμβης, τὴν παραφορτωμένη με σκοτάδι, εμφανίζεται μιὰ άκτίνα φωτὸς, κοινωνὸς τῆς όποίας δὲν μπορεῖ νὰ γίνεις ποτὲ καὶ πουθενὰ άλλοῦ. Άκτίνα φωτὸς τῆς κατακόμβης! Πόσο μεγάλη χαρά! Άξίζει νὰ ύποφέρεις όλα τὰ μέχρι τώρα βάσανα, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ άξιωθείς μιᾶς παρόμοιας χάριτος!»⁸.

● **Ό** Όπρεα Ταραμπᾶν κάνει μνεῖα γιὰ τὴν κραυγὴ τοῦ Γολγοθᾶ κατὰ τὴν νύχτα τῆς Άναστάσεως τοῦ έτους 1957, στὶς φυλακὲς τῆς Γκέρλας, όταν περίπου έπτὰ χιλιάδες (7.000) φυλακι-

6. Adrian Alui Gheorghe, Părintele Iustin Părvu și morala unei vieți căștigate (Ό πατὴρ Ίουστίν Πάρβου καὶ ἡ ἠθικὴ μιᾶς κερδισμένης ζωῆς), Έκδ. Credința Strămoșească, σελ. 84.

7. Preot Liviu Brânzaș, Raza din catacombă (Ἡ άκτίνα άπὸ τὴν κατακόμβη), Έκδ. Scara, Βουκουρέστι, 2001, σελ. 44.

8. Αὐτόθι, σελ. 118-119.

σμένοι ἔψαλαν γιὰ μιὰ ὀλόκληρη νύχτα τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη!»⁹.

● Ὁ δὲ Βασίλε Κρίστεα¹⁰ κάνει μνεΐα μιᾶς ἄλλης ἐπετείου τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀναστάσεως στὶς Μονήρεις Δομές τῶν φυλακῶν Ζιλάβα, κατὰ τὸ ἔτος 1957.

● Ἐνῶ ὁ πατὴρ Σταϊνχαρτ περιγράφει τὸν ἑορτασμὸ τῆς Ἀναστάσεως στὶς φυλακὲς τῆς Γκέρλας τὸ ἔτος 1961.

Ἀφοῦ νήστεψαν, οἱ φυλακισμένοι, ἔλαβαν μὲ ἡσυχία καὶ κατάνυξη τὴν Θεΐα Κοινωνΐα.

«Μετὰ τὴν ἔγερση ὁμως, στὴν προσπάθειά μας νὰ ψάλουμε σιγανὰ τὸ “Χριστὸς Ἀνέστη!”, ἀναχαιτισθήκαμε βΐαia ἀπὸ τοὺς φύλακες. Τώρα ὁμως, τὸ μεσημέρι, μᾶς ἄφησαν ἡσυχους καὶ ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρη στὴν ἄλλη, ἀπὸ ἐδῶ ψηλὰ ὅπου βρισκόμαστε ἐμεῖς, ἀκούγαμε –σὰν νὰ βγαίνει ἀπὸ κάποια ποταμιὰ, ἀπὸ κει, πέρα ἀπὸ τοὺς τοίχους– ψιθυριστὸ ἄκουσμα ὕμνου, ποὺ τὸν ἐπαναλαμβάναμε κι ἐμεῖς ψιθυριστά»¹¹.

● Ἀπὸ τὴν φυλακὴ Μισλέα, ἡ Ἀσπαζΐα Ὅτσέλ θυμᾶται δύο ἑορτασμοὺς τῆς Ἀναστάσεως:

«Τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, ὅλη ἡ “ἐλεύθερη” φυλακὴ (δηλαδή, ὅλες ἐκεῖνες οἱ γυναικὲς ποὺ ἐργάστηκαν γιὰ κάποια περίοδο στὰ ἐργαστήρια ραπτικῆς), μαζευτήκαμε στὴν αἴθουσα τῶν τραπεζῶν ὅπου ἡ χορωδΐα, ποὺ διηύθυνε ἡ Μάργα, ἐκτέλεσε μιὰ πρωτότυπη Ἀκολουθΐα, φτιαγμένη μόνο ἀπὸ ἀποσπάσματα τῆς Θεΐας Λειτουργΐας, ὀργανωμένα κατὰ πῶς τὰ ἔνοιωθε ἡ Νάνα»¹².

«Μπορούσαμε νὰ ἑορτάζουμε μὲ ἡσυχΐα τὶς ἡμέρες τὶς σχετισμένες μὲ τὰ Ἅγια Πάθη καὶ τῆς Ἀγΐας Ἀναστάσεως. Ἀπαγγείλαμε ἀπὸ μνήμης κάποια Εὐαγγέλια, κάποιους στίχους ἀπὸ τὶς στάσεις τῶν Θρηόνων, μετατρέψαμε τὴν σόμπα μας σὲ Ἅγΐα Τράπεζα καὶ μαζευτήκαμε τριγύρω της γιὰ νὰ δεχθοῦμε ὅπως πρέπει τὸν Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Κα-

9. Mihai Rădulescu, Rugul Aprins (Καίόμενη βᾶτος), Ἐκδ. Ramida, Βουκουρέστι, 1993, σελ. 69.

10. Αὐτόθι, σελ. 67.

11. Nicolae Steinhardt, Jurnalul fericirii (Τὸ ἡμερολόγιο τῆς εὐτυχΐας), Dacia, Cluj-Napoca, 2001, σελ. 205.

12. Aspazia Oțel Petrescu, Μν. ἐργ. σελ. 186.

ταφέραμε νὰ ψάλουμε καὶ τὸ “*Ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθισεν...*”, τὸ “*Χριστὸς Ἀνέστη!*” καὶ κάποιους στίχους ἀπὸ τὴν Θεία Λειτουργία. **Ἐ**κτελεσμένα *riantissimo* (πολὸν σιγανὰ) τὰ τραγούδια μας, ἀντηχοῦσαν πολὺ κατεσταλμένα στὴν ἐλεεινὴ μας φυλακὴ, τὴν ὁποία μεταμορφώσαμε σὲ οὐράνιο χῶρο, ὅπου οἱ ψυχές μας συμμετεῖχαν στὸ θαῦμα, ποὺ χαρακτηρίζει τὶς ἅγιες αὐτὲς μέρες»¹³.

● **Ἀ**πὸ τὶς ἀναμνήσεις τῆς Νικὸλ Βαλερὺ μαθαίνουμε γιὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς Ἀναστάσεως σὲ ἄλλο κελὶ τῶν φυλακῶν Μισλέα.

“**Ο**ταν στὸ κοντινὸ χωριὸ χτύπησαν οἱ καμπάνες, περισσότερες ἀπὸ πενήντα φυλακισμένες ἦσαν ἡδη ὄρθιες.

Ἡ Μητέρα Εὐδοξία καθισμένη σ’ ἓνα ἐπιπρόσθετο κρεβάτι, ἐδέσποζε σὲ ὀλόκληρη τὴν σύναξη. **Ἡ** Μητέρα διάβασε ὅλες τὶς εὐαγγελικὲς περικοπές, ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ θαῦμα τῆς Ἀναστάσεως.

Νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ Νικὸλ Βαλερὺ εἶχε ἀνακαλύψει μία Βίβλο στὴν παλαιὰ ἐκκλησία, τὴν ὁποία εἶχαν μετατρέψει σὲ ἀποθήκη. **Ἡ** Βίβλος μοιράσθηκε σὲ τεύχη ποὺ κυκλοφοροῦσαν μὲ μεγάλη μυστικότητα, προσφέροντας, ὅμως, μεγάλη ὠφέλεια στὶς φυλακισμένες. **Ἐ**πειτα, ὅλες ἔψαλαν.

«Χωρὶς πλέον τὸν φόβο νὰ μὴν μᾶς ἀκοῦνε, ψέλναμε ὅλες μὲ μία φωνὴ τὸν θαυμάσιο Ὀρθόδοξο ὕμνο “Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν...”, τὸν ὁποῖο ἐπαναλάβαμε τρεῖς φορές... ἀφοῦ, ἀγκαλιασμένες σὰν ἀληθινὲς ἀδελφές, ἐπαναλαμβάναμε ζανὰ ἢ μία πρὸς τὴν ἄλλη τὸ “*Χριστὸς Ἀνέστη!*”, ἐπιστρέφοντας ἢ κάθε μιὰ στὸ κρεβάτι τῆς. **Ἐ**ύρισκόμενες μακριὰ ἀπὸ τοὺς δικούς μας καὶ ἀναγκασμένες νὰ ζοῦμε σ’ ἓνα ἐλεεινὸ μέρος, αἰσθανόμασταν πολὺ πιὸ κοντὰ στὸν Θεὸ καὶ ἀντιλαμβανόμασταν καλύτερα τὸ μυστήριό τῆς Ἀναστάσεως, σὲ σχέση μὲ τὴν ἐποχὴ ποὺ ἑορτάζαμε μὲ ἐλευθερία τὸ Ἅγιο Πάσχα. **Ἐ**κεῖνη τὴν ἡμέρα κατάλαβαμε πραγματικὰ τὴν θαυμάσιά του ὁμορφιά»¹⁴.

* * *

Ἀσφαλῶς παρόμοιες χριστιανικὲς ἐκδηλώσεις τιμωρήθηκαν πολλὲς φορὲς αὐστηρὰ ἀπὸ τὶς διοικήσεις τῶν φυλακῶν. **Ἀ**λλὰ οἱ τιμωρίες αὐτὲς δὲν μπόρεσαν νὰ σκιάσουν τὴν χαρὰ τῆς ἐκδή-

13. Αὐτόθι, σελ. 265.

14. Nicole Valery-Grossu, *Binecuvântată fii, închisoare* (Εὐλογημένη νὰ εἶσαι, φυλακὴ...), Ἐκδ. Duh și Adevăr, Βουκουρέστι, 1998, σελ. 265.

λωσης τῆς πίστεως στὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ.

Θεωρούμενοι νεκροὶ ἀπὸ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς, μνημονεύμενοι σὰν κεκοιμημένοι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς τους, ἀφοῦ εἶχαν πλέον χάσει τὰ ἴχνη τους, οἱ φυλακισμένοι ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ Ἀνάσταση ἀποτελεῖ πραγματικότητα, ὄχι μόνο γιὰ τὴν μέλλουσα ζωὴ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν παρούσα. **Δ**ιότι τόσο ἐκεῖνοι ποὺ πέθαναν στὶς φυλακές, ὅσο καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἐπεβίωσαν τῶν φυλακῶν, νίκησαν τὸν θάνατον. **Ἀ**πόδειξη τῆς ἀναστάσεώς τους εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι τὴν στιγμή αὐτὴ τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς ἠττήθηκε.

Αὐτοὶ οἱ φυλακισμένοι μᾶς ἀπέδειξαν μέσα στὸν χρόνο, τὸ γεγονός ὅτι πραγματικὸς νικητὴς δὲν δύναται νὰ εἶναι παρὰ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, μαζὶ μὲ ὅλους ἐκείνους ποὺ πιστεύουν στὴν Ἀνάστασή Του!

Χριστὸς Ἀνέστη!

